

omikane, nekršanske, nepopoljšljive države, je za mir in ravnovago evropskih držav potrebna, in se mora celó z orožjem v rokah braniti. Pa že konec zadnjega stoletja je prinesel grozovito narodno prekucijo, ktera se je celó s kraljemorom oskrunila, in v nasledkih svojih pretresla stebre skoraj vseh evropskih držav. Od tiste dôbe je pač nehal mir med narodi v stari Evropi in mladi Ameriki; vrstile so se mnoge prekucije, da se ogenj ustaj in upora nikoli ni popolnoma ugasil, in vladanje po tisti dôbi je sploh postalo bolj težavno.

Vodilna misel tistih prekucij bila je prostost besede in misli, enakost vseh ljudi pred postavo, vseh enaka pokoršina in pravica, proti vladi pa podvračanje njeno pod državljansko priglednost in naložbo dolžnost, katerih izpolnjevanje naj varujejo izvoljenci naroda. Kakor pa so te misli modroslovci modro izmislili, tako napčno, tako silovito so jih izpeljavali ljudje, ki teh misel in časnih okoliščin niso umeli. Tako so izpeljave teh idej bile povsod silovite in nagle. Velika prememba v enem hipu pa ni naravna in je tedaj škodljiva, kar je pokazala tudi zgodovina sedanjega veka. Zanimare preteklih dôb so se krvavo maščevale s silnimi prekucijami; pa tudi te nagle premembe in nove stavbe na njihovi podlagi niso mogle stanovitnosti zadobiti, ampak mnogo bojov, mnogo zakrito in zavratno zatiranje je prestala mlada ta prostost v večini omikanih držav, ktere je zadel naval na Francozskem začete prekucije; in tudi zdaj se še ni popolnoma utemeljila in udomačila. Ni moglo biti drugače; kar je izhajalo iz modrijanskih sklepov, ne iz splošne želje državljanov, ki bi se zavedli pravičnih trjatev, ni moglo imeti narodne podpore, in dolgo se je moralo pripravljati in popravljati, da se je v umni izpeljavi skazalo sploh dobro in koristno.

Ta bolj in bolj razširjena liberalnost francozke rodovine pa nima samo tega madeža silnosti in nestanovitnosti, ampak še družega, kateri se pa v zgodovini do sedaj ni tako očitno škodljiv pokazal.

Velik nagib želja po obširnem zboljšanju javnega življenja je bila različenost raznih stanovskih, osebnih in deželskih pravic, ktere se po modroslovskem prepričanju o enakosti vseh ljudi in stanov ne dajo zagovarjati; pa nastale so po zgodovinski poti ne brez vzroka.

Ko so se te različenosti pravic mahoma odpravile v resnični ali zdatni prid občinstva, so se zavrgle tudi marsiktere razlike, ki se dajo po državnih okoliščinah zagovarjati, katerih obstanek za občinstvo ni samo neškodljiv, temuč po okoliščinah oseb, kraja ali drugih važnih razmer potreben. S tem oglašanjem vseh posebnosti nekterih zgodovinskih naredb, s tem merjenjem vsega z enim merilom se je ustanovila tista tako imenovana centralizacija, ki opravlja vse, povsod in vsaki čas po enem kopitu. — Vodilna misel te centralizacije, izhajajoče iz liberalnosti, kaže po kratkem modroslovnem sklepu, da, če se poenačijo vsi udje države, če se odpravijo med njimi naredbe, ki so jih poprej ločile in mejile, se more porabiti veliko moči, ki so poprej nameravale ločitev, zdaj za splošne državne namene, in bolj krepko mora vlada postati v znotranjih in zunanjih razmerah. Pa pozabilo se je pri tem vprašati: ali je to uničenje vseh posebnosti, ta enakomerna strimba tudi naravna in sploh zaželjena? Ker pa ni naravna in zaželjena vsem državljanom, se je pozabilo pomisliti, da nenaravna, tedaj prisiljena strimba porabi več moči za svoj obstanek, kakor naravne navajene različenosti med mejami ene velike države. Vendar kjer se je ta na modroslovni podlagi zidani liberalizem vpeljal, vpeljavala se je tudi centralizacija, ki tudi nima nobene zgodovinske podlage.

(Dalje prihodnjič.)

Prostost srca.

Alj srce Tvoje je brez vse težave?
Kaj ne pozná še britkih ran?
Alj treba ni mu nič tolažbe?
Alj vsem bridkostim stoji v bran?

Alj Ti še bistro Tvoje oko sije?
Alj še veselo se smehlja?
Alj srce v prsih mirno bije?
Alj ne pozná še tug svetá?

Te le narava more veseliti?
Še družih nimaš Ti želja?
Kaj neki more le-tó biti? — —
Jaz menim le: prostost srcá!

Malica G. *)

Dopisi.

Iz Trsta 23. sept. — „Tržaška okolica mora prej ali pozneje svoj slovenski jezik zgubiti in italijanska postati“, mi je nedavno rekel neki „italianissimo“, ko sem vprašan, v katerem jeziku se pridigova pri sv. Ivanu, tržaškem predmestju, odgovoril mu, da se beseda Božja ondi oznanuje v jeziku, ki ga razumejo in govorijo poslušavci, to je, v slovenskem. Takih prerokov, ki nam Slovanom napovedovajo pogin, ker ga želijo, med nami je dovolj — preobilno, sem si mislil; vendar kdor tanje pozná prebivavce tržaške okolice tudi najbližnje, nima straha, da bi se izpolnile želje krivičnih lahonov, ker silen je duh časa sedanjega, vsemogočna, skoraj bi rekel, je narodnosti ideja, ona, ki „ducit volentem, trahit nolentem.“ Kakor povsod, opira se tudi pri nas nada vesele prihodnosti na mladino, in koliko dobra šola pospeševa zbudo narodne zavesti v mladeži nježni, znano je vsemu svetu. V tem oziru zaslučuje očitno pohvalo šola pri sv. Ivanu, česar smo radostnega in ginjenega srca prepričali se pri javnem izpraševanju 20. sept. in sledečo nedeljo pri slovesni delitvi šolskih daril. „Že prav, že prav!“ — me bo zavrnil ta ali uni — „nimaš o drugem pisati, pa krhaš svoje gosje črtalo o šolskih rečeh in prenapetih pohvalah po navadi marsikterega dopisnika.“ Ne, dragi moj, ni tako! Veruj mi, ako bi živil kjerkoli si bodi na Krajskem, besedice ne bi zinil o tem; ali tukaj na pragu Trsta, kjer nas poplaviti želi in preti silno morje nalezljive italijanske kulture, neutrudljivo prizadetje za splošno omiko in izobražo na slovenski podlagi in goreča unetost za obudo narodne svesti tako vrlih učnikov, kakoršna sta naš gospod učitelj Ivan Piano (česke krvi) in naša gospá učiteljica Katarina Marini-Mihaljevičeva (Ljubljancanka), zaslučuje več ko pohvalo po goli dopisniški navadi, zaslučuje spoznatvo in pohvalo v pravem pomenu besede. Ne bom na drobno popisoval omenjenega izpraševanja in slovesnosti pri delitvi daril (slovenskih), ne morem pa vendar opustiti, da ne bi omenil nekoliko besed iz zanimivega govora, ki ga je govoril učenec bistre glavice, Ivan Črnogoj. Naštevaje namreč, koliko koristnega in potrebnega so se učili in naučili v letu preteklem, rekel je končno z milim, sebi vlastnim glasom: „Ali kako in kdaj bi mogel naštetiti vse, česar smo se naučili? Dostavljam tedaj le še, da vsega tega smo učili se v maternem jeziku, v mili nam slovenščini, ktera nam je ljuba in draga, kakor detetu majka njegova.“

L. Primčkov.

Na Reki 20. sept. Podajte, ljube „Novice“, tudi meni mal prostorček, da oznam žalostno prigodbo, ktera se je včeraj večer pri nas zgodila. Neki fant S...., mizarski

*) Kar nam togotna smrt je vzela nepozabljivo Josipino Turnogradsko, vtihnili je Vila slovenska — nobena domorodkinja ni prijela za liro domačo. Vi pa, ljubeznjiva Malica, ste spet glas dala liri slovenski — in kako morete še vprašati: „ako Vam ustrežem s pohlevno pesmico svojo?“ — „Dobro došla mila pesmica!“ — je odgovor cele domovine. Vř.